

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ імені Г.С. СКОВОРОДИ

ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

МАТЕРІАЛИ

ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

«УКРАЇНСЬКЕ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ:
ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ»

(28 травня 2021 року)

Харків – 2021

*Затверджено Вченою Радою історичного факультету
Харківського національного педагогічного університету
імені Г.С. Сковороди
Протокол № 9 від 26.04. 2021 року*

Українське державотворення: історичний аспект: матеріали Всеукраїнської наукової конференції. Харків, 28 травня 2021 р. – Харків:ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2021. – 278 с.

Редакційна колегія:

Гончарова О. С., канд. іст. наук, доцент, зав. кафедри історії України
Луценко М. В., канд. іст. наук, доцент кафедри історії України
Єгоршина О. О., ст. лаборант кафедри історії України

Збірник складено з тез доповідей, виголошених 28 травня 2021 р. під час роботи Всеукраїнської наукової конференції «Українське державотворення: історичний аспект». Тематика статей охоплює актуальні проблеми становлення національної державності 1917-1921 рр.; сучасні історіографічні концепції української революції та нові методологічні підходи до вивчення проблем української революції; національно-культурні питання як елемент державної політики доби революції; сучасні підходи до розбудови держави.

Видання розраховане на науковців, студентів, усіх, хто цікавиться історією України.

Тексти подаються в авторській редакції. За достовірність фактів, посилань, приміток, коментарів відповідає автор (автори) публікації.

©Автори публікацій, 2021

© Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди, 2021

	О. Олесья.....	140
Лукашина Є.В	Проблеми державотворення в незалежній Україні.....	149
Луценко М.В.	Українська політична нація в контексті державотворення.....	156
Лютова А.В.	Монархія як форма державного правління.....	161
Ляшевська Г. І.	Гетьман П. Скоропадський та його оточення.....	163
Малініна Є. Р.	Значення ролі комунікації у політичному процесі.....	170
Малініна К. Р.	Зовнішня політика сучасної держави: основні підходи до визначення поняття.....	173
Мартінова І.С.	«Отаманина» у спогадах сучасників.....	179
Моїсєєва Н. І.	Філософські сенси держави в епоху постмодерну.....	187
Небожина А. А.	Політична система суспільства.....	191
Ніколаєнко О.О.	Перші кроки радянської влади у справі охорони материнства й дитинства в Україні (1919-1920 рр.).....	197
Олійник О. М., Морозов С.В., Олійник М. М.	Міністри праці Української Народної Республіки (1917-1920 рр.).....	202
Омельченко Г. Ю.	Фактор національної ідентичності в державотворенні епохи модерну.....	211
Павліченко О. О.	Політична діяльність В. К. Липинського на Полтавщині у 1917 – 1918 роках.....	214
Перепелиця В.О.	Військова еліта доби визвольних змагань 1917-1921 рр.....	218
Серік О. О.	Державотворча роль науково-освітньої еліти доби Української революції 1917-1921 рр.....	225
Сизикова Н.	Політичні партії й партійні системи.....	232
Стренадко В.Р.	Політичне лідерство в сучасній Україні.....	235
Сур Ю. В.	Основні ідеології державотворення ХХ ст.....	242
Сюсюк Д.С.	Державотворча діяльність Михайла Грушевського (березень 1917 – квітень 1918 рр.).....	248
Твердохліб П. О.	Вибори в сучасній демократичній державі.....	253
Целуйко А.О.	Шляхи формування політичної еліти за доби визвольних змагань 1917-1921 років.....	261
Чернікова І.В.	Збереження пам'яток історії та культури Харківщини за часів Української Центральної Ради.....	268
Чурилова Г. В.	Суверенітет держави і національний суверенітет..	275

Сюсюк Д.С.,

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти,
історичний ф-т, ХНПУ ім. Г.С. Сковороди

**ДЕРЖАВОТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ МИХАЙЛА ГРУШЕВСЬКОГО
(БЕРЕЗЕНЬ 1917 – КВІТЕНЬ 1918 РР.)**

Науковий керівник:

Гончарова О.С.

канд. іст. наук, доцент, доцент кафедри історії України

Питання формування громадянського суспільства, побудови України як суверенної, демократичної та правової держави виносять на перший план проблему сутності та змісту сучасного українського конституціоналізму, особливостей його зародження та можливих напрямків подальшого розвитку. Формування та розвиток конституційно-правової думки в Україні – цікава та дискусійна проблема сучасної історичної науки. На жаль, вона не отримала значного вивчення. Тож на сучасному етапі розвитку України набуває актуальності дослідження і переосмислення того вагомого історичного досвіду, який був накопичений у цьому напрямку в попередні роки.

У тисячолітній історії державотворчого процесу України, М. С. Грушевський посідає визначне місце, саме з його ім'ям пов'язані події періоду 1917-1918 років. Роль Михайла Сергійовича у розбудові Української народної республіки – є беззаперечною, бо Центральна рада, під його головуванням стає ваговою політичною установою. Саме Грушевський взяв на себе роль новатора-державотворця. Як він писав після революційних процесів, метою його наукової і громадсько-політичної діяльності наприкінці XIX ст. було, «служити національному українському відродженню» [2].

Лютнева революція 1917 року дозволила Михайлу Сергійовичу Грушевському уникнути царського нагляду, він повертається до України і занурюється в політичне життя. Зі створенням на початку березня 1917 року в Києві Української Центральної Ради, Грушевський стає її головою. Саме під керівництвом визнаного авторитетного лідера українського руху, Центральна Рада за досить невеликий час пройшла шлях від гасел національно-культурної автономії до проголошення суверенної Української Народної Республіки, а у січні 1918 року і її Конституції [6, с. 76]. Михайло Грушевський був автором головних політичних документів УЦР та основних концептуальних положень української революції. Головною світоглядною доктриною Михайла Сергійовича, у цей період, була ідея консолідації слабо організованих національно-політичних сил, їх перетворення в орган конституційної влади в Україні. Він зробив великий крок до згуртованості й консолідації 700 делегатів конгресу навколо ідеї повної автономії України.

Братання на з'їзді представників різних народностей України, політичних партій і соціальних верств, писав історик, давало надію на майбутнє будівництво нового автономного ладу в Україні. Від моменту обрання головою УЦР Михайла Сергійовича, він зайняв позицію критичної налаштованості до екстремістських націоналістичних елементів [7]. В основу перших законодавчих актів Центральної ради лягли ідеї автономності України у складі федеративної республіки.

З самого початку свого існування Українська Центральна Рада почала приймати рішення, спрямовані на відродження української державності. Це знаходило своє відображення у цілій низці її документів [5, с. 129]. Поступова еволюція державотворчої діяльності М.С. Грушевського та ЦУР чітко простежується при прийнятті кожного з Універсалів. Починаючи від I, головна ідея якого відповідає змісту ключової фрази «Автономія України!», та закінчуючи прийняттям 22 січня 1918 року IV Універсалу, ідейною основою якого слугує проголошення незалежної України, не автономної, як зазначалося

у I та II Універсалах, а саме незалежної. Завдяки цьому документу Українська Центральна Рада забезпечила собі статус світочі національного державотворення, проголосивши УНР незалежною державою. «Віднині, – говорилося в Універсалі, – Українська Народна Республіка стає самостійною, ні від кого незалежною, вільною, суверенною державою українського народу» [1, с. 40].

Виходячи з вище сказаного, можна дійти до висновку, що під керівництвом Михайла Грушевського, Центральна Рада еволюціонувала від вимог національно-культурної автономії до проголошення незалежної Української Народної Республіки.

Свої ідеї на майбутній розвиток України він виклав в численних публіцистичних статтях, що були опубліковані впродовж 1917-1918 років. Серед найвідоміших: «Українська самостійність і її історична необхідність», «Якої ми хочемо автономії і федерації», «Хто такі українці і чого вони хочуть» та ін. У цих роботах, Михайло Сергійович викладає особисте розуміння національно-територіальної автономії, розглядає її як реальний крок до незалежності України.

У період, коли Центральна Рада відмовилася визнавати виконавчим комітетом Тимчасовий уряд, вона видала декларацію про надання Україні повної автономії. Спроби порозумітися з Тимчасовим урядом були безуспішними. Повернувшись до Києва, на засіданні Ради Грушевський наполягав на скликанні Всеукраїнського національного конгресу, який відбувся 6-8 квітня 1917 року і об'єднав безліч партійних представників, наукових товариств, кооперативних організацій не лише України, але й Кубані, і Бессарабії, Москви та інших міст. Михайло Сергійович зіграв вирішальну роль в консолідації конгресу навколо ідеї повної автономії України. Це був пік його політичної діяльності [3, с. 130].

Грушевський стверджував, що в часи Революції 1917 року «справа суверенності українського народу й незайманості його волі стала гарячою,

дражливою й вилилась у домаганні повної самостійності й незалежності України у першу чергу військовими колами, а далі – прийняте всім національно-свідомим громадянством..., ще тоді провідники українського життя стояли під владою гасел (федералізму) і я сам не відрікаюся їх» [4, с. 201].

Історична постать Михайла Сергійовича Грушевського у сьогоденні – видатний вчений-енциклопедист, громадський та державний діяч, який започаткував у період революційних зрушень українську державність. Вивчення наукового та громадсько-політичного доробку М. С. Грушевського, одне з головних джерел сьогоденного відродження незалежної України. Перший голова Центральної ради, перший Президент України він багато доклав зусиль до згуртування, доти роз'єданого імперською політикою, народу України, його політичних представників [1, с. 204].

Вінцем державотворчої діяльності М.С. Грушевського – стала прийнята Конституція УНР.

Література:

1. Винар Л. Михайло Грушевський історик і будівничий нації. Нью-Йорк – Київ – Торонто, 1995. 304 с.
2. Внесок Михайла Грушевського у розвиток історії та культури України. URL: <https://ru.osvita.ua/vnz/reports/biograf/23730/> (дата звернення 01.04.2021)
3. Гончарова О. С., Матета О. А. Політична еліта України: лекційний курс і практикум: Навчальний посібник. Харків: Антиква, 2018. 234 с.
4. Грушевський М. Автобіографія, 1906. *Великий Українець: Матеріали з життя та діяльності М. С. Грушевського / Упоряд. та підгот. текстів та фотоматеріалів, комент. та приміт. А.П. Демиденка*. К.: Веселка, 1992. С. 197-213.
5. Історія конституційного законодавства України: Зб. док. / Упоряд. В. Д. Гончаренко. Х.: Право, 2007. 256 с.

6. Лавринович М. І. Українська національна ідея в діяльності М. С. Грушевського. *Історія України: маловідомі імена, події і факти : збірник статей / ред. П. Т. Пугонько та ін.* Київ, 1999. Вип. 5. С. 76.
7. Центральна рада. URL: <https://ru.osvita.ua/vnz/reports/history/4744/> (дата звернення 01.04.2021)